

Ruslaryň Türküstany basyp almagy we türk legionlary

Category: Kitapcy, Sözlär, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Ruslaryň Türküstany basyp almagy we türk legionlary RUSLARIN TÜRKISTAN'I İŞGALI ve TÜRK LEGIONLARI

Tarihî hâdiseler her zaman olup bitmez; bazen eserleri yıllarca, asırlarca devam eder. II. Cihan Harbi esnasında Rusya'daki Müslümanların başına gelenler; Almanların işgali ve çekilmesinin ardından Stalin'in emriyle bir gecede vagonlara doldurulup Sibirya'ya sürülmeleri, tesirlerini bugün bile devam ettiren bir faciadır.

• Kendine Benzer

Ruslar, XVI. asırdan itibaren etrafındaki ülkeleri yuta yuta dünyanın en büyük ve tipik sömürge imparatorluğunu kurdu. Moskova, birbirinden çok farklı kültürlere sahip ülkeleri ve halklarını asırlarca idare etti. Şimdi de resmen veya fiilen böyledir. Bu sömürge imparatorluğu, İngiliz ve Fransızlarinkine benzemez. İngiltere ve Fransa, topraklarından çok uzak ülkelere hâkimlerdi. Bunların çoğu -Hindistan hariç- evvelce müstakil bile değildi.

Her şey Kiev Prensligi'nin, Moskova ve Novgorod ile birleşip, Altınordu Devleti'nin küllerinden doğan dört büyük hanlığa göz dikmesiyle başladı. Kazan, Ejderhan ve Kasım Hanlığı'nı yuttu. Kırım, Osmanlı'ya iltica ederek kurtuldu. Rusya böylece inanılmaz şekilde büyüdü; korkutucu bir devlet oldu. 1774'ten sonra Kırım'ı da aldı.

Sonra Kafkasya'ya yöneldi. Burada irili ufaklı beyliklerde çeşitli topluluklar yaşıyordu. Genç ve güçlü Rusya, Osmanlı ve İran devletlerinin müdafaa tedbirlerini boşa çıkardı. Buradaki halkların mukavemetini sert muamelelerle kırdı. 1828'de Osmanlı mağlubiyeti ardından Kafkasya'ya çöreklandı. Dağlı

halklar üzerinde tam hâkimiyet kurması 50 seneyi buldu. Halkın çoğu, Osmanlı yurduna hicret etti.

• “Öteki”ye Bakış

Kafkasya’da yaşayan halkların büyük ekseriyeti Müslümandır. En batıda Abhazlar; doğusunda Çerkezler (Adigeler); gerisinde Kabartaylar vardır. Bu üçü akrabadır; bir kısmı Müslüman, bir kısmı Hristiyandır. Daha doğuda, Kıpçakça konuşan Türk Karaçay ve Malkarlar yaşar. Kuzeydoğusunda Çeçen ve İnguşlar bulunur. Bu ikisi Türk değildir. Daha ilk devirlerde Müslümanlığa girmişlerdir.

Doğuda Dağıstan vardır. Avarlar, Lezgiler, Laklar, Tabasaranlar, Gazikumuklar yanında iki de Türk topluluğu yaşar: Nogaylar ve Kumuklar. Şeyh Şamil, Avar’dır. Güneyde bir kısmı Müslüman bir kısmı Hristiyan Gürcüler, ayrıca Ermeni ve Azeriler... Gürcü mıntıkasında, Anadolu halkı ile aynı etnik tasnife giren Ahıska Türkleri ile her dinden Kürtler, Lazlar ve Hemşinliler (Ermeni Müslümanlar) yaşar.

Ruslar, Kafkasya’yı yuttuktan sonra istikametini doğuya çevirdi. Hokand Hanlığı, Hive Hanlığı, Kazak Beyliği gibi memleketleri hâkimiyetine alarak bugünkü beş cumhuriyetin bulunduğu Türkistan’ı topraklarına kattı. Sibirya’yı da kolayca alarak böylece Japon denizine kadar uzandı.

72,5 milletin yaşadığı bu imparatorluk, “öteki”nin nisbi bir hürriyet içinde yaşadığı Osmanlı ve Avusturya İmparatorluklarından farklı idi. Kendine göre bir sistemle, bazı yerlerde demir yumrukla, bazı yerde daha yumuşak bir şekilde idaresini sürdürdü. Gerçi Rusya’da hürriyet, Ruslar için de mevzubahis değildi.

Bir yandan yayılmacı politika sürerken, öte yandan da bilhassa Çar II. Aleksandr zamanında imparatorluğu ayakta tutabilmek için hürriyetler inkişaf ettirildi. Müslümanlar biraz nefes aldı. Artık Çar ordusunda Çerkez veya Türk, her milletten subay görülmeye başlandı.

• Denize Düşen Yılana Sarılır

1917'den sonra tedricen iktidara gelen Bolşevikler, bütün halklara hürriyet, muhtariyet ve federal istiklal vadettiler. Ama sözlerinde durmadılar. Dursalar bile, bunlar, aslında Moskova'dan idare olunan göstermelik devletçikler oldu. Lenin'den sonra ipleri eline alan Stalin'in gaddarlığı dillere destandı. Bilhassa Müslüman halkları potansiyel düşman olarak görür ve ezerdi.

II. Cihan Harbi'nde bütün Rusya halkları için felaket çanları çalmaya başladı. Ahıskalılar dışında bütün Müslüman erkekler orduya alındı. Tam o sırada Kırım ve Kafkasya'nın kuzeyini Almanların istilas, Müslümanları ümitlendirdi. Herkeste Almanya'nın galip geleceğine dair bir ümit vardı. Bunlar da Almanlara sempati duydu; Sovyet diktatörlüğüne karşı bir kurtarıcı olarak gördü.

Almanlar, bir manifesto neşrederek, buradaki halklara din ve vicdan hürriyeti tanınacağını, kolhozların kalkacağını, eski mülklerin iade edileceğini ve siyasi muhtariyet tanınacağını vadetti. Ayrıca her yerde yaptıkları gibi, burada da 1943'ten itibaren Ostlegionen (Doğu Lejyonları) adında birlikler kurdu. Esirlerden veya asker kaçaklarından müteşekkil olup, sayısı 200 bin ila 1 milyon arasında değişen bu birliklerde, Rus ve Ukraynalılardan başka, Kafkasyalı, Kazan ve Kırım Tatarları, Türkistanlılar ve Kalmuklar bulunuyordu.

Rus Hürriyet Ordusu (Vlaşov Ordusu), Ukrayna ve Kazak Lejyonu'ndan başka, Türkistan (Özbek, Türkmen, Kazak), Kuzey Kafkasya (Abhaz, Çerkez, Kabartay, Karaçay, Balkar, Çeçen, İnguş, Kürt, Talişi, Kuzey Asetin) Gürcü, Ermeni, İdil-Ural (Tatar, Başkır, Çuvaş, Udmurt, Mordvin) ve Müslüman Kafkasya/Azerbaycan (Azeri, Çerkez, Dağıstanlı, Çeçen, İnguş) Lejyonları vardı. Kendisi de bu taburlarda yer almış bulunan Kırımlı yazar Cengiz Dağcı, o günleri ve bu lejyonlarda yaşananları çok güzel anlatır.

• Sarı Köpek-Kızıl Köpek

Ama Almanlar sözünde durmadı. Orduya aldıkları askerleri düşük rütbede ve geri hizmette tuttu. Müslümanlar anladı ki,

Almanlar da Ruslardan pek farklı değil. Ama iş işten geğmişti. Bu, bir hataydı, denebilir. Ama unutulmamalıdır ki, bitaraf olanın bertaraf olacağı bir zeminde, çoğunun başka çaresi yoktu. Sarı köpek ile kızıl köpek arasında, az ısıracağını düşündüklerini tercih etmişlerdi. Almanların derdi Yahudiler ile idi; Ruslarınki herkesle.

Almanlar, aylarca kuşattıkları Volgograd'da 1943'te ağır bir mağlubiyete uğrayıp, yavaş yavaş bu cepheden çekilince, işgal mıntıklarındaki halk, Kızıl Ordu dehşeti ile karşı karşıya kaldı. Almanlara katılanlardan, kaçabilenler beraber kaçtı. Bunlar, harb bitince, Avrupa'daki kamplarda enterne edildiler. Bu kamplar, bugünkü Filistin mülteci kampları gibi âdeta birer köy idi. Tarihçi İlber Ortaylı, Kırım asıllı ailesinin enterne edildiği Avusturya'daki böyle bir kampta 1948'de doğmuştur.

Alman ordusundaki Müslüman askerlerden Müttefikler'e esir olanların başına çok işler geldi. Bunların Nazi olmadığını, Sovyet zulmünden kaçtıkları için bu yola girdiklerini çok iyi bildikleri hâlde, Müttefikler, hürriyet sloganını bir yana bırakıp asrın hıyanetini işleyerek bunları Sovyetlere iade ettiler. Hemen hepsi kurşuna dizildi. Churchill, Roosevelt ve Stalin, Yalta'da her devletin, esir vatandaşını alması üzerinde anlaşmıştı. Bu, Alman lejyonundaki Rus Müslümanlarının idam fermanı idi.

Almanlara esir düşen Rus askerleri ise, memlekete döndüklerinde, "Nasıl esir düşersiniz? Esir olmayıp ölecektiniz" gerekçesiyle kurşuna dizildi. Böylece 100 binden fazla Müslüman hayatını kaybetti. İade edilmekten kurtulanlar, büyük maceralarla Türkiye ve başka ülkelere kaçtı. Bazı Türk diplomatlar, Stalin'den ödö kopan İnönü'ye rağmen, resmî veya sahte evraklarla bunları Türk vatandaşı gibi gösterip kurtarmaya muvaffak oldular. Mısır Kralı Faruk bile birkaç yüz tanesini kendi ülkesine kabul etti.

Bu trajedi 1950'lere kadar sürdü. Harbe bilfiil katılmamış olanlardan imkân bulabilenler Amerika'ya gitti. Amerika, Rusya doğumlulara soğuk savaş devrinde iltica hakkı tanımıştı. Ama esas musibet, yurtlarında kalan Müslümanların başına gelmişti. Bunu inşallah başka bir yazıda ele alırız...

Prof. Dr. Ekrem Buğra EKINCI. Taryhy makalalar